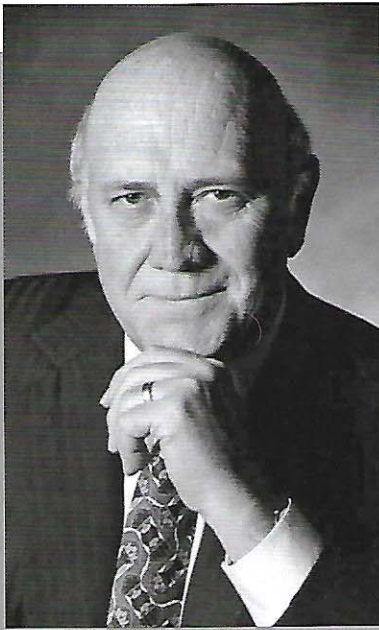

FREDERIK WILLEM DE KLERK

Frederik Willem de Klerk © Architects of Peace Foundation

Στη Νότιο Αφρική από το 1948 έως το 1994 ίσχυε ένα σύστημα νομικού φυλετικού διαχωρισμού γνωστό ως απαρχαίνι. Κατά τη διάρκεια του απαρχαίνι οι νόμοι αποστέρησαν τους μαύρους και άλλες μειονότητες από τα δικαιώματα και την αξιοπρέπειά τους. Το 1994 όμως οι προσπάθειες του μεταρρυθμιστή προέδρου Φρέντερικ ντε Κλερκ και του ηγέτη του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου [ANC] Νέλσον Μαντέλα έδωσαν τέλος στο απαρχαίνι.

Η πολιτική σταδιοδρομία του ντε Κλερκ ξεκίνησε το 1969, όταν εκλέχθηκε στην Κάτω

Βουλή [House of Assembly], ένα από τα δύο νομοθετικά σώματα του Κοινοβουλίου. Ανελίχθηκε γρήγορα στους κόλπους του Εθνικού Κόμματος, όπου διορίστηκε επικεφαλής διαφόρων υπουργικών θώκων, συμπεριλαμβανομένων των: ορυχείων και ενεργειακών υποθέσεων, εσωτερικών υποθέσεων, εθνικής εκπαίδευσης και σχεδιασμού. Σε αυτό το στάδιο της σταδιοδρομίας του ο ντε Κλερκ έγινε γνωστός ως υποστηρικτής των φυλετικά διαχωρισμένων πανεπιστημίων και δεν φαινόταν θετικά διακεείμενος έναντι οποιασδήποτε μεταρρύθμισης.

Τον Φεβρουάριο του 1989 εκλέχθηκε επικεφαλής του Εθνικού Κόμματος. Μόλις επτά μήνες αργότερα, μετά την παραίτηση του προέδρου P. W. Botha εξαιτίας εγκεφαλικού επεισοδίου, ο ντε Κλερκ έγινε ο νέος πρόεδρος της Νοτίου Αφρικής. Ως Πρόεδρος δεσμεύθηκε να μεταρρυθμίσει το σύστημα του απαρχαίνι. Ξεκίνησε συνομιλίες με εκπροσώπους τεσσάρων επίσημων φυλετικών ομάδων (λευκοί, μαύροι, έγχρωμοι και Ινδοί) για να διαπραγματευθεί ένα σύνταγμα για τη μετά το απαρχαίνι εποχή. Ο ντε Κλερκ διέταξε την αποφυλάκιση πολιτικών κρατουμένων, συμπεριλαμβανομένου του ακτιβιστή ενάντια στο απαρχαίνι και μελλοντικού Προέδρου της Νοτίου Αφρικής του Νέλσον Μαντέλα, και ήρε την απαγόρευση λειτουργίας πολιτικών ομάδων, όπως το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο και το Παναφρικανικό Κογκρέσο της Αζανίας.

Το 1991 οι προσπάθειες του ντε Κλερκ κορυφώθηκαν με την κατάργηση από την πλευρά της κυβέρνησης των νόμων του απαρχαίνι, που έχαιρε ισχυρής υποστήριξης από τους λευκούς ψηφοφόρους. Ο ντε Κλερκ, ο Νέλσον Μαντέλα, που οδήγησε σε πολυ-φυλετικές εθνικές εκλογές οι οποίες είχαν ως αποτέλεσμα τη νίκη του Αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου και του Μαντέλα. Το 1993 ο ντε Κλερκ τιμήθηκε με το βραβείο Νομπέλ Ειρήνης από κοινού με τον Νέλσον Μαντέλα για τη συνεισφορά τους στην εγκαθίδρυση μη φυλετικής δημοκρατίας στη Νότιο Αφρική και τη λήξη του απαρχαίνι.

**Αποσπάσματα από την ομιλία του Φρέντερικ Βίλεμ ντε Κλερκ
κατά την τελετή απονομής του βραβείου Νομπέλ Ειρήνης το 1993**

Απέχουμε λίγο περισσότερο από έξι χρόνια από το τέλος αυτού του αιώνα και την αυγή της νέας χιλιετίας. Σε τρία χρόνια θα τιμήσουμε την εκατονταετία από τον θάνατο του Άλφρεντ Νομπέλ και σε οκτώ το εκατοστό έτος αυτού του βραβείου.

Τα χρόνια που μεσολάβησαν έγιναν μάρτυρες των πιο φοβερών πολέμων και σφαγών στη μακρά και βίαιη ιστορία της ανθρωπότητας.

Σήμερα, αυτή τη στιγμή οι βόμβες πέφτουν βροχή σε πολιορκούμενες κοινότητες στη Βοσνία, σημειώνονται άγριες συγκρούσεις στη Γεωργία, την Αρμενία και το Αζερμπαϊτζάν, καταστροφικοί πόλεμοι και συγκρούσεις σκιάζουν την Αφρική – στην Αγκόλα, στη Σομαλία και πρόσφατα στο Μπουρούντι· και στη δική μου χώρα, παρά την τεράστια πρόοδο που έχουμε κάνει, περισσότεροι από 3.000 άνθρωποι έχουν χάσει τη ζωή τους από την αρχή του έτους σε βίαια πολιτικά επεισόδια.

Όπως συμβαίνει πάντοτε, οι αθώοι – και ιδιαίτέρως τα παιδιά – είναι τα κύρια θύματα αυτών των συγκρούσεων.

Πάνω απ' όλα οφείλουμε στα παιδιά αυτού του κόσμου να σταματήσουμε τις συγκρούσεις και να δημιουργήσουμε νέους ορίζοντες για εκείνα. Αξίζουν την ειρήνη και δίκαιες ευκαιρίες στη ζωή. Θα ήθελα να αφιερώσω αυτή την ομιλία σε εκείνα και σε όσους –όπως η UNICEF– εργάζονται προκειμένου να τα ανακουφίσουν από τα δεινά τους.

Το ερώτημα που πρέπει να θέσουμε είναι κατά πόσο σημειώνουμε πρόοδο στον στόχο της καθολικής ειρήνης. Ή μήπως είμαστε παγιδευμένοι στις μυλόπετρες της ιστορίας και γυρίζουμε παντοινά στον άξονα της ανόητης επιθετικότητας και αυτοκαταστροφής; Η ακολουθία των βραβευθέντων με το Νομπέλ

Ειρήνης από το 1901 αντικατοπτρίζει άραγε μια γενική ώθηση της ανθρωπότητας προς την κατεύθυνση της ειρήνης;

Αναλογιζόμενοι τη μεγάλη τιμή που μας έχει γίνει με την απονομή αυτού του Βραβείου Ειρήνης, οφείλουμε με κάθε ταπεινότητα να θέσουμε αυτά τα ερωτήματα. Οφείλουμε επίσης να συλλογισθούμε τη φύση της ειρήνης.

Πιστεύω ότι η μεγαλύτερη ειρήνη είναι εκείνη που αντλούμε από την πίστη μας στον Μεγαλοδύναμο, από τη βεβαιότητα για τη σχέση μας με τον Δημιουργό μας. Κρίσεις μπορεί να μας ταλανίζουν, μάχες μπορεί να μαίνονται γύρω μας. Εάν όμως διαθέτουμε πίστη και τη βεβαιότητα που αυτή προσφέρει, θα απολαύσουμε την ειρήνη – ειρήνη που ξεπερνά κάθε αντίληψη.

Προφανώς οι θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός μεταφράζονται σε μια ορισμένη στάση έναντι της ειρήνης και υπό την κοσμική έννοια. Ο χρόνος που διαθέτω επαρκεί μόνο για λίγες σκέψεις σχετικά με την ειρήνη στον κόσμο αυτόν και την επίδρασή της στις ανθρώπινες σχέσεις.

Ειρήνη δεν σημαίνει απλώς απουσία συγκρούσεων.

Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας σε πολλές καταπιεστικές κοινωνίες υπήρξε απουσία συγκρούσεων. Αυτή δεν έχει τις ρίζες της στην αρμονία, την καλή θέληση ή τη συναίνεση μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών, αλλά συχνά στον φόβο, την άγνοια και την πλήρη αδυναμία.

Συνεπώς δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ειρήνη δίχως δικαιοσύνη και συναίνεση.

Ούτε η ειρήνη συνεπάγεται υποχρεωτικά την ηρεμία.

Οι υποθέσεις των ανθρώπων είναι αδιάλειπτα ρευστές. Καμία σχέση – ανάμεσα σε άτομα ή κοινότητες ή πολιτικά κόμματα ή χώρες – δεν παραμένει αναλλοίωτη από τη μια ημέρα στην άλλη. Ανακύπτουν διαρκώς νέες καταστάσεις και απαιτούν συνεχή προσοχή. Εντάσεις οξύνονται και χρειάζεται να εκτονωθούν. Μαχητικές ριζοσπαστικές μειονότητες σχεδιάζουν να διαταράξουν την ειρήνη και χρειάζεται να περιοριστούν.

Συνεπώς δεν μπορεί να υπάρξει πραγματική ειρήνη δίχως συνεχή προσπάθεια, σχεδιασμό και σκληρή δουλειά.

Ως εκ τούτου ειρήνη δεν είναι η απουσία συγκρούσεων ή μια κατάσταση στασιμότητας.

Η ειρήνη είναι τρόπος σκέψης.

Είναι ένας τρόπος σκέψης κατά τον οποίο χώρες, κοινότητες, κόμματα και άτομα αναζητούν να επιλύσουν τις διαφορές τους μέσω συμφωνιών, μέσω διαπραγμάτευσης και συμβιβασμών αντί για απειλές, εξαναγκασμό και βία.

Η ειρήνη είναι επίσης ένα πλαίσιο.

Είναι ένα πλαίσιο που αποτελείται από κανόνες, νόμους, συμφωνίες και συνθήκες – ένα πλαίσιο που παρέχει μηχανισμούς για την ειρηνική επίλυση της αναπόφευκτης σύγκρουσης συμφερόντων ανάμεσα σε χώρες, κοινότητες, κόμματα και άτομα. Είναι ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο οι αναπόδραστες και δυναμικές διαδικασίες κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής εξέλιξης μπορούν να ρυθμισθούν και να διευθετηθούν.

Στην αναζήτησή μας για ειρήνη οφείλουμε διαρκώς να διερωτόμαστε τι θα πρέπει να κάνουμε ώστε να δημιουργήσουμε τις συνθήκες στις οποίες η ειρήνη μπορεί να ευδοκιμήσει. Είναι εύκολο να εντοπίσουμε τις δυνάμεις και τις συνθήκες που αντιάσονται σ' αυτή και οι οποίες πρέπει να εξαλειφθούν:

«ΚΡΙΣΕΙΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΑΣ ΤΑΛΑΝΙΖΟΥΝ, ΜΑΧΕΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΑΙΝΟΝΤΑΙ ΓΥΡΩ ΜΑΣ. ΕΑΝ ΟΜΩΣ ΔΙΑΘΕΤΟΥΜΕ ΠΙΣΤΗ ΚΑΙ ΤΗ ΒΕΒΑΙΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΑΥΤΗ ΠΡΟΣΦΕΡΕΙ, ΘΑ ΑΠΟΛΑΥΣΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ – ΕΙΡΗΝΗ ΠΟΥ ΞΕΠΕΡΝΑ ΚΑΘΕ ΑΝΤΙΛΗΨΗ»

Η ειρήνη δεν αναπτύσσεται εκεί όπου βασιλεύουν η φτώχεια και η στέρηση.

Δεν ανθίζει εκεί όπου υπάρχει άγνοια και έλλειψη εκπαίδευσης και ενημέρωσης.

Η καταπίεση, η αδικία και η εκμετάλλευση είναι εχθροί της ειρήνης.

Η ειρήνη απειλείται σοβαρά από τον φόβο και τον φθόνο για μια άλλη ομάδα και από το ανεξέλεγκτο μη ρεαλιστικών προσδοκιών.

Η φυλετική, ταξική και θρησκευτική μισαλλοδοξία και προκατάληψη είναι θανάσιμοι εχθροί της.

Καθώς ένα τεράστιο ποσοστό της ανθρώπινης ιστορίας χαρακτηρίστηκε από παρόμοιες συνθήκες, δεν θα πρέπει να μας εκπλήσσει το γεγονός ότι μεγάλο μέρος της ιστορίας δεν είναι παρά μια αξιολάτρευτη αφήγηση βίας και πολέμου.

Υπάρχει όμως περιθώριο για αισιοδοξία.

Σε ολόκληρο τον κόσμο κινητοποιούνται δυνάμεις που τάσσονται υπέρ της ειρήνης. Μεταξύ αυτών η οικονομική ανάπτυξη είναι θεμελιωδώς σημαντική. Η οικονομική μεγέθυνση, που δημιουργείται από την ελεύθερη αγορά, μετασχηματίζει κοινωνίες παντού:

Βοηθά στην εξάλειψη της φτώχειας και προσφέρει τον πλούτο που απαιτείται για την αντιμετώπιση των πιεστικών αναγκών των φτωχών.

Επεκτείνει την εκπαίδευση και την ενημέρωση σε άνευ προηγουμένου ποσοστά του παγκόσμιου πληθυσμού.

Μεταβάλλει τις κοινωνικές και οικονομικές σχέσεις και ασκεί συντριπτική πίεση σε απαρχαιωμένα πολιτικά και πολιτειακά συστήματα – είτε αυτά ανήκουν στην Αριστερά είτε στη Δεξιά.

Και μαζί με την οικονομική ανάπτυξη έρχεται και η δημοκρατία. Όπου επιτυγχάνεται οικονομική μεγέθυνση, προωθείται η εγκαθίδρυση αντιπροσωπευτικών και δημοκρατικών θεσμών – θεσμών που αναπτύσσουν πάντοτε ένα πλαίσιο για την ειρήνη.

Η βάση για τις θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις στη Νότιο Αφρική τέθηκε όχι λόγω εξωτερικών πιέσεων, αλλά πρωτίστως μέσω κοινωνικών αλλαγών τις οποίες γέννησε η οικονομική μεγέθυνση.

Στον βαθμό που το απαρχαίνον κατέρρευσε λόγω πιέσεων, οι πιέσεις αυτές προήλθαν κυρίως από τα εκατομμύρια των ειρηνόφιλων ανθρώπων που μετακινήθηκαν στις πόλεις μας και έγιναν μέρος της οικονομίας μας και όχι μέσω κάποιου ένοπλου αγώνα.

Η συνειδητοποίηση ότι οι εκτεταμένες αλλαγές είχαν καταστεί αναπόφευκτες επηρεάστηκε πρωτίστως όχι από πολιτικές ομιλίες και εξαγγελίες, αλλά από την έκθεση στα στοιχεία της πραγματικότητας που διείσδυσαν σε εκατομμύρια σπίτια μέσω της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου.

Παρόλ' αυτά ο ένας σημαντικότερος παράγοντας, που κατέστη κινητήρια δύναμη για μία εντελώς νέα διεύθυνση στη Νότιο Αφρική, ήταν μια θεμελιώδης αλλαγή θεώρησης. Αυτή η αλλαγή συντελέστηκε και στις δύο πλευρές που είχαν εμπλακεί σε συγκρούσεις για δεκαετίες.

Δεν ήταν μια ξαφνική αλλαγή, αλλά μια διαδικασία – διαδικασία ενδοσκόπησης, ψυχικής αναζήτησης, μετάνοιας, μια διαδικασία συνειδητοποίησης της ματαιότητας της συνεχιζόμενης σύγκρουσης, αναγνώρισης της αποτυχίας των πολιτικών πρακτικών και της αδικίας που αυτές είχαν επιφέρει.

Αυτή η διαδικασία ώθησε το Εθνικό Κόμμα να έλθει σε πλήρη ρήξη με το απαρχαίνον και τη διαχωρισμένη ανάπτυξη – μια σαφή ρήξη με κάθε μορφή διακρίσεων – για πάντα.

Έτσι φτάσαμε στο σημείο όπου εμείς, οι Νοτιοαφρικανοί, μπορούσαμε να ξεκινήσουμε να γεφυρώνουμε την προκατάληψη, την εχθρότητα και τον φόβο γενεών που μας χώριζαν. Η διαδικασία αυτή μας έφερε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων, όπου μπορούσαμε πλέον να αρχίσουμε να διαμορφώνουμε

τον τρόπο σκέψης και το πλαίσιο για την ειρήνη, στο οποίο αναφέρθηκε πρωτύ-
τερα. Αυτά άνοιξαν τον δρόμο για το νέο Σύνταγμα της Νοτίου Αφρικής, που
ώρα συζητείται στο Κοινοβούλιο, και το οποίο *inter alia* προβλέπει:

- την εγκαθίδρυση ενός *rechtstaat*, ενός συνταγματικού συστήματος όπου κυ-
ρίαρχος θα είναι ο νόμος – το Σύνταγμα και μία Διακήρυξη Δικαιωμάτων
- την προστασία των βασικών δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων, κοινοτήτων
και πολιτισμικών ομάδων μέσω μιας Διακήρυξης Δικαιωμάτων, η οποία θα συ-
νάδει με όσα ισχύουν παγκοσμίως
- ένα ανεξάρτητο Συνταγματικό Δικαστήριο, που θα ενεργεί ως ο θεματοφύ-
λακας του Συντάγματος και της Διακήρυξης Δικαιωμάτων
- σαφώς προσδιορισμένες συνταγματικές αρχές με τις οποίες οποιοδήποτε μελ-
λοντικό Σύνταγμα θα οφείλει να συμμορφώνεται
- έναν ισορροπημένο διαχωρισμό λειτουργιών και εξουσιών ανάμεσα σε ισχυ-
ρές περιφερειακές κυβερνήσεις βασισμένο σε ομοσπονδιακές αρχές και μία
ισχυρή κεντρική κυβέρνηση
- και ειδικές πλειοψηφίες και μηχανισμούς για συνταγματικές αναθεωρήσεις.

Πιστεύω ότι αυτό το μεταβατικό Σύνταγμα παρέχει ένα ικανοποιητικό πλαι-
σιο συμφωνιών και κανόνων, ελέγχων και ισορροπιών, που είναι απαραίτητο για
την επίτευξη ειρήνης στη σύνθετη κοινωνία μας.

Διασφαλίζει για όλους τους Νοτιοαφρικανούς πλήρη συμμετοχή σε κάθε
τομέα ενεργού δραστηριότητας. Δεν κάνει καμία απολύτως διάκριση με βάση το
χρώμα, τις πεποιθήσεις, την τάξη ή το φύλο.

Εμπεριέχει όλες τις σημαντικές ασφαλιστικές δικλείδες που οι κοινότητες
μας θα χρειαστούν, ώστε να διατηρήσουν κάθε μία την ταυτότητα και τον τρόπο
ζωής της. Επίσης προσφέρει επαρκείς εγγυήσεις για τα πολιτικά, κοινωνικά, πο-
λιτιστικά και οικονομικά δικαιώματα των ανθρώπων.

Πιστεύω επίσης ότι αυτό το πλαίσιο για την ειρήνη θα επιτύχει, εφόσον κα-
ταφέρουμε τώρα να εγκαθιδρύσουμε τον τρόπο σκέψης, στον οποίον αναφέρ-
θηκα, που είναι απαραίτητος για την ειρήνη – τον τρόπο σκέψης που οδηγεί τους
ανθρώπους να επιλύουν τις διαφορές τους μέσω διαπραγμάτευσης, συμβιβα-
σμού και συμφωνιών, αντί του καταναγκασμού και της βίας.

Πιστεύω ότι αυτός ο τρόπος σκέψης υπάρχει ήδη σήμερα στη Νότιο Αφρική,
όσο εύθραυστος και αν είναι. Όλοι οι ηγέτες μας, συμπεριλαμβανομένων του Νέλ-
σον Μαντέλα και εμού, θα πρέπει να δώσουμε το παράδειγμα στην προσπάθεια
εδραίωσης αυτού του τρόπου σκέψης. Θα χρειαστούμε μεγάλη σύννεση προκει-

μένου να εξουδετερώσουμε τις στρατηγικές μειοψηφικών στοιχείων, που απειλούν με εμφύλια σύγκρουση. Θα πρέπει να είμαστε σταθεροί και αποφασιστικοί στην υπεράσπιση του πλαισίου για την ειρήνη το οποίο έχουμε συμφωνήσει.

Δεν υπάρχει περιθώριο για εφησυχασμό. Όλοι εμείς που πιστεύουμε στην ειρήνη, οφείλουμε να διπλασιάσουμε τις προσπάθειές μας, ώστε να διαβεβαιώσουμε όλους τους συμπατριώτες μας ότι τα δικαιώματα και η ασφάλειά τους θα είναι εξασφαλισμένα.

Δεν έχω αμφιβολία ότι θα επιτύχουμε. Υπάρχει μια εντεινόμενη επίγνωση μεταξύ όλων των Νοτιοαφρικανών της αλληλεξάρτησής μας, του γεγονότος ότι κανείς μας δεν μπορεί να ευδοκιμήσει, εάν δεν συνεργαστούμε, του ότι όλοι θα αποτύχουμε, εάν επιχειρήσουμε να επιδιώξουμε στενά, μερικά συμφέροντα.

Πριν από πέντε χρόνια θα εκφράζονταν σοβαρές αμφιβολίες για τη λογική οποιουδήποτε προέβλεπε ότι ο Νέλσον Μαντέλα και εγώ θα ήμασταν από κοινού αποδέκτες του βραβείου Νομπέλ Ειρήνης του 1993.

Και όμως, να που και οι δύο βρισκόμαστε ενώπιόν σας σήμερα.

Είμαστε πολιτικοί αντίπαλοι.

Διαφωνούμε έντονα σε βασικά ζητήματα και σύντομα θα επιδοθούμε σε μια σκληρή προεκλογική εκστρατεία ο ένας εναντίον του άλλου. Πιστεύω όμως ότι θα το κάνουμε με τον τρόπο σκέψης και μέσα στο πλαίσιο της ειρήνης που έχει ήδη εγκαθιδρυθεί.

Θα το κάνουμε –και πολλοί άλλοι ηγέτες θα το κάνουν μαζί μας– επειδή δεν υπάρχει άλλος δρόμος για την ειρήνη και την ευημερία του λαού της χώρας μας. Στις συγκρούσεις του παρελθόντος δεν υπήρξε κέρδος για κανέναν στη χώρα μας. Μέσω της συμφιλίωσης όλοι μας γινόμαστε τώρα νικητές.

Οι συμβιβασμοί στους οποίους καταλήξαμε απαιτούν θυσίες από όλες τις πλευρές. Δεν ήταν εύκολο για τους υποστηρικτές του Νέλσον Μαντέλα ή τους δικούς μου να παραιτηθούν από τα ιδεώδη που θεωρούσαν πολύτιμα επί δεκαετίες.

Αλλά τα καταφέραμε. Και επειδή τα καταφέραμε, υπάρχει ελπίδα.

Η νέα εποχή που χαράζει για τη χώρα μας, κάτω από τους μεγάλους νότιους αστερές, θα μας βγάλει από τη σιωπηλή θλίψη του παρελθόντος προς ένα μέλλον, στο οποίο θα υπάρξουν ευκαιρίες και χώρος για χαρά και ομορφιά – για πραγματική και διαρκή ειρήνη.